

Postanowienie z dnia 25 maja 2007 r., I CSK 6/07

Ambasada państwa obcego w Polsce nie ma zdolności sądowej.

Sędzia SN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Józef Frąckowiak

Sędzia SA Marta Romańska

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Eugenii C. przeciwko Ambasadzie Królestwa N. w W. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 25 maja 2007 r. skargi kasacyjnej powódki od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 sierpnia 2006 r.

oddalił skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Pozwem z dnia 6 września 2004 r. powodowie Eugenia C., Bogdan C., Małgorzata W. i Roman W. domagali się zasądzenia od pozwanej Ambasady Królestwa N. określonych kwot z tytułu odszkodowania za zniszczenie wynajmowanej na potrzeby strony pozwanej nieruchomości oraz z tytułu przedwczesnego wypowiedzenia umowy najmu.

Postanowieniem z dnia 22 lutego 2006 r. Sąd Okręgowy w Warszawie odrzucił pozew na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.

Zażalenie powodów zostało oddalone postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 sierpnia 2006 r. Sąd drugiej instancji uznał istnienie w rozpoznawanej sprawie jurysdykcji sądów polskich, przyjął jednak, że pozwana Ambasada Królestwa N. nie ma zdolności sądowej, a pozew powinien być skierowany przeciwko Skarbowi Królestwa N. – Ambasadzie Królestwa N. Stwierdził przy tym, że brak zdolności sądowej nie może być usunięty, gdyż nie jest spełniony warunek tożsamości między pozwaną Ambasadą a Skarbem Królestwa N.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego zaskarżyła skargą kasacyjną powódka Eugenia C. Skarżąca, powołując się na drugą podstawę kasacyjną, zarzuciła

naruszenie art. 9 § 2 ustawy z dnia 12 listopada 1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. Nr 46, poz. 290 ze zm. – dalej "p.p.m.") przez przeprowadzenie oceny zdolności sądowej pozwanej Ambasady wyłącznie na podstawie art. 64 i art. 1117 k.p.c., i w konsekwencji uznanie, że pozwanej Ambasadzie nie przysługuje zdolność sądowa, naruszenie art. 385 w związku z 397 § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 199 § 1 pkt 3 w związku z art. 64 § 1 i 2 i art. 1117 k.p.c. przez przyjęcie, że Ambasada Królestwa N. nie ma zdolności sądowej, a w konsekwencji odrzucenie pozwu, naruszenie art. 378 § 1 w związku z art. 397 § 1 i 2 k.p.c. przez nierozważenie określonych zarzutów i wniosków zażalenia oraz naruszenie art. 328 § 2 w związku z art. 361 k.p.c. przez niewyjaśnienie podstawy prawnej zaskarżonego postanowienia i nieprzytoczenie przepisów prawa. Zażądała uchylenia zaskarżonego postanowienia i postanowienia Sądu Okręgowego w części odrzucającej pozew oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej lub drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

Kwestia zdolności sądowej misji dyplomatycznych w Polsce nie została w sposób jednoznaczny rozstrzygnięta w judykaturze Sądu Najwyższego. Problematyki tej dotyczyło orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1958 r., 2 CR 172/56 (OSP 1959, nr 6, poz. 160), wydane w sprawie, w której pozwano Konsulat Francuski w K. Sąd Najwyższy uznał jednak, że w istocie stroną pozwaną była Republika Francuska, nie oceniając tym samym zdolności sądowej konsulatu. W sprawach z zakresu prawa pracy zakończonych postanowieniami Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 1998 r., I PKN 26/98 (OSNAPUS 1999, nr 5, poz. 172), i z dnia 11 stycznia 2000 r., I PKN 562/99 (OSNAPUS 2000, nr 19, poz. 723), w których pozwanymi były misje dyplomatyczne, przedmiotem rozważań było głównie istnienie jurysdykcji krajowej, kwestia zaś zdolności sądowej pozwanych misji dyplomatycznych nie była szerzej analizowana. Podkreślenia wymaga jednak, że w motywach postanowienia z dnia 11 stycznia 2001 r. Sąd Najwyższy przyjął, iż pozwana Ambasada jest pracodawcą w rozumieniu art. 3 i 6 § 2 k.p. Ponadto trzeba wskazać, że w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 września 1990 r., III PZP 9/90 (OSNC 1991, nr 2-3, poz. 17) Sąd Najwyższy nie miał wątpliwości, że Przedstawicielstwo Handlowe ZSRR miało zdolność sądową, lecz nie podlegało jurysdykcji sądów polskich. W literaturze polskiej i zagranicznej z zakresu prawa publicznego międzynarodowego dominuje natomiast pogląd, że misje

dyplomatyczne nie mają osobowości prawnej w prawie wewnętrznym państwa przyjmującego. Przyjmuje się ponadto, że misje takie nie są uprawnione do wszczęcia postępowania procesowego.

Przystępując do oceny zarzutów skarżącej, należy przede wszystkim określić status ambasady na gruncie prawa publicznego międzynarodowego. W tym zakresie podstawowe znaczenie mają przepisy Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych, sporządzonej w Wiedniu dnia 18 kwietnia 1961 r. (Dz.U. z 1965 r. Nr 37, poz. 232). Konwencja ta nie definiuje pojęcie ambasady ani też pojęciem tym się nie posługuje; z art. 14 ust. 1 wynika tylko, że ambasada stanowi stałą misję dyplomatyczną, której szefem jest ambasador. Nie ulega wątpliwości, że ambasadorowi jako szefowi misji dyplomatycznej przysługuje zdolność sądowa w postępowaniu przed sądem państwa przyjmującego. Na podstawie Konwencji wiedeńskiej przysługuje mu także immunitet jurysdykcyjny w zakresie spraw cywilnych (art. 31 ust. 1). Poza sporem pozostaje również to, że w zdolność sądową wyposażone są państwa obce jako zagraniczne osoby prawne, działające w postępowaniu cywilnym przez swoje organy.

Misja dyplomatyczna – chociaż ma pewną strukturę organizacyjną – nie może być uznana za podmiot odrębny od państwa wysyłającego. W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że jednostce organizacyjnej osoby prawnej zdolność sądowa nie przysługuje (por. uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 14 października 1994 r., III CZP 16/94, OSNC 1995, nr 3, poz. 40. oraz uchwałę z dnia 11 marca 1994 r., III CZP 21/94, OSNC 1994, nr 11, poz. 203). Nie ma również podstaw do przyjęcia, że zdolność sądowa ambasady wynika z art. 64 § 2 k.c. Sąd Najwyższy jako jedno z kryteriów decydujących o uznaniu określonych tworów organizacyjnych za organizacje społecznie w rozumieniu art. 64 § 2 k.p.c. przyjął istnienie ich pewnej samodzielności prawnej (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 10 lutego 2000 r., III CZP 29/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 123, uchwałę z dnia 13 października 2006 r., III CZP 79/06, "Biuletyn SN" 2006, nr 10, s. 10, oraz postanowienie z dnia 18 grudnia 1997 r., III CKN 473/97, OSNC 1998, nr 7-8, poz. 117). Ambasada nie spełnia tego kryterium, gdyż – jak wskazano – jest jedynie organem państwa wysyłającego działającym za granicą. Wyjątek od ogólnych zasad określających zdolność sądową w postępowaniu cywilnym przewiduje art. 460 k.p.c., w którym w sprawach z zakresu prawa pracy przyznano zdolność

sądową określonym jednostkom organizacyjnym nie mającym osobowości prawnej, zastosowanie tego przepisu w rozpoznawanej sprawie nie wchodzi jednak w rachubę. W konsekwencji trzeba stwierdzić, że na gruncie polskiego prawa procesowego nie ma podstaw do przyznania zdolności sądowej ambasadzie państwa obcego w Polsce.

W tej sytuacji rozważyć należy, czy brak w zakresie zdolności sądowej pozwanej Ambasady mógł być uzupełniony na podstawie art. 199 § 2 w związku z art. 70 § 1 k.p.c. przez wezwanie do udziału w sprawie Królestwa N. Zagadnienie takie nie było dotychczas przedmiotem analizy Sądu Najwyższego, należy jednak zauważyć, że analogiczny problem procesowy pojawia się w wypadku określenia jako strony jednostki organizacyjnej będącej *statione fisci* Skarbu Państwa. Oceniając sytuacje tego rodzaju, Sąd Najwyższy podnosił wielokrotnie, że sąd nie jest władny oznaczyć Skarbu Państwa jako strony wówczas, gdy żądanie oparte zostało na kategoriycznym twierdzeniu, iż jednostka wskazana jako strona jest podmiotem odrębnym od Skarbu Państwa. Podkreślał również, że przesłanką warunkującą uzupełnienie braku w zakresie zdolności sądowej jest zachowanie tożsamości strony dotkniętej tym brakiem (por. postanowienia z dnia 27 listopada 1997 r., III CKN 413/97, nie publ., z dnia 8 stycznia 2003 r., II CK 90/02, nie publ., i z dnia 24 września 2004 r., I CK 131/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 156 oraz uchwałę z dnia 19 kwietnia 2001 r., III CZP 10/01, OSNC 2001, nr 10, poz. 147). Podzielając w pełni przedstawione stanowisko, należy stwierdzić, że między pozwaną Ambasadą N. a Królestwem N. nie zachodzi tożsamość. W konsekwencji, niedopuszczalne jest usunięcie (*verbum legalia*: uzupełnienie) braku zdolności sądowej strony pozwanej na podstawie art. 70 § 1 k.p.c. Nie ma także podstaw do uznania – jak uczynił Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 26 marca 1958 r. – że powód, wskazując jako stronę pozwaną Ambasadę, pozwał w istocie państwo wysyłające, już bowiem w samym pozwie, sporządzonym przez profesjonalnego pełnomocnika, podkreślono wyraźnie wolę (zamiar) pozwania Ambasady N. (...)

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.